

Πρόγραμμα LIFE για το Μαυροπετρίτη

Γράφει ο Νίκος Β. Πραμινός

Στο μέσο του Αυγούστου αναμένεται να καταρθεί στη Νάξο μια επιστημονική ομάδα της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας (Ε.Ο.Ε.) για να καταμετρήσει τις αποικίες του μαυροπετρίτη σε όλες τις ανατολικές Κυκλάδες, στα πλαίσια του τετραετούς προγράμματος LIFE «Δράσεις για την προστασία του Μαυροπετρίτη στην Ελλάδα», το οποίο υλοποιεί αυτή η Μη Κυβερνητική Οργάνωση (Μ.Κ.Ο.) σε συνεργασία με το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, την Βρετανική Ορνιθολογική (R.S.P.B.) και το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Ο μαυροπετρίτης (*falco eleonorae*) είναι ένα σπάνιο είδος γερακιού που απαντάται και στη Νάξο. Σε αριθμένα από τα χωριά μας αναφέρεται βαρβάκι (όπως και στην Κρήτη), ενώ σε άλλα πόλη συγκρίεται με τον πετρίτη (*falco peregrinus*) και λέγεται πέτακος. Την επιστημονική του ονομασία την οφείλει στην ηρωίσσια Ελεονώρα της Σαρδηνίας που τον 14ο αιώνα θέσπισε νόμους για την προστασία του.

Από τα πιο μεγαλόσωμα γεράκια της Ελλάδας, ο μαυροπετρίτης φτάνει σε μήκος σώματος τα 40-42 εκατοστά. Εκχωρίζει από τη λευκή σιλουέτα του, τη μακριά ουρά και τις μακριές φτερούγες που φτάνουν μέχρι τα 105-110 εκατοστά. Οι ιδιομορφίες του είδους, που το κάνουν ξεχωριστό, είναι πολλές. Και τα 2 γένη εμφανίζονται σε 2 χρωματικές φάσεις (διμορφισμός), μια ανοικτόχρωμη και μία σκουρόχρωμη σχεδόν μαύρη. Παρόλο που είναι ένα μεταναστευτικό πουλί, που ξεχειμωνιάζει στην ανατολική Αφρική και κυρίως στη Μαδαγασκάρη και έρχεται στην Μεσόγειο τον Απρίλη για να ξαναφύγει αργά τον Οκτώβρη, δεν αναπαράγεται την άνοιξη όπως τα περισσότερα είδη πουλιών αλλά αργά το καλοκαίρι. Και ενώ όλο τον άλλο χρόνο τρέφεται με έντομα που συλλογίζονται κυνηγώντας κατά ομάδες (για αρκετά συχνά εκδόντα και στις πηγάδες των βουνών μας), την αναπαραγωγική περίοδο οι διατροφικές του συνήθειες αλλάζουν. Αυτή η οικολογική του εξειδίκευση εστιάζεται με την ύπαρξη εκπομπών μικρών πουλιών που μεταναστεύουν για την Αφρική περνούν πάνω από τη Μεσόγειο, προσφέροντας του την απαραίτητη τροφή για τις αυξημένες ανάγκες που δημιουργεί η ανατροφή των νεοσσών του.

Φωλιάζει σε αποικίες, που αριθμούν από λίγα ζευγάρια μέχρι αρκετές δεκάδες, κυρίως σε απότομους βράχους ακατοικητών νησιών και βρακονησίδων αλλά και σε κατοικημένα νησιά σε περιοχές με δύσκολη πρόσβαση. Στη Νάξο έλαψε να φωλιάζει στις αρχές της δεκαετίας του '80, για λόγους που δεν έχουν γίνει ακόμα γνωστά. Εξακολουθεί όμως να φωλιάζει σχεδόν σε όλες τις νησιδίες που βρίσκονται περιμετρικά του νησιού μας.

Ο παγκόσμιος πληθυσμός του είδους υπολογίζεται σε 6.500 ζευγάρια περίπου, τα 4.500 εκ των οποίων εντοπίζονται στο Αιγαίο, καθιστώντας το έτσι ένα από τα σημαντικότερα είδη πουλιών της Ελλάδας, αφού στη χώρα μας «φιλοξενείται» το 70% του συνολικού

αναπαραγόμενου πληθυσμού του. Το υπόλοιπο 30% φωλιάζει σε άλλες μεσογειακές χώρες όπως στην Ιταλία, στην Ισπανία και στο Μαρόκο.

Ο μαυροπετρίτης προστατεύεται από μια σειρά Ευρωπαϊκών και διεθνών νομοθετικών διατάξεων οι οποίες έχουν ενσωματωθεί στο ελληνικό Δίκαιο. Στην πράξη όμως ελάχιστες δράσεις προστασίας και διατήρησης του είδους έχουν πραγματοποιηθεί. Αντίθετα τα προβλήματα και οι απειλές συνεχώς αυξάνονται. Η αλλοίωση των ιδιομορφών χαρακτηριστικών της Μεσογείου (πληθώρα απομονωμένων μικρών και μεγάλων νησιδίων) έχει σαν αποτέλεσμα ο παγκόσμιος πληθυσμός του να μειώνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια.

Η διόγκωση του τουρισμού τις τελευταίες δεκαετίες και η συνεχής αναζήτηση καινούργιων προορισμών στις νησιώτικες περιοχές της χώρας μας συχνά φέρνει τους τουρίστες κοντά στις φωλιές των μαυροπετρίτων. Η όχληση αναγκάζει πολλούς φορές τους γονείς να εγκαταλείψουν παροδικά ή ακόμα και μόνιμα τις φωλιές τους, αφήνοντας τα αυγά και τους νεοσσούς εκτεθειμένα στον ήλιο και τους διάφορους θηρευτές.

Σημαντικό παράγοντα όχλησης αποτελούν και τα αεροπλάνα που μεταφέρονται (σε μεγάλους συχνά αριθμούς) στις περιοχές που φωλιάζει το είδος, ενώ πολλοί φορές μαζί με αυτά μεταφέρονται και άλλα ζωικά είδη, οικίσκοι όπως γάτες και σκύλοι, θρησκευτικά όπως κουβέτες και διάφορα άλλα όπως οι αρουραίοι, που είτε ενοχλούν τους μαυροπετρίτες είτε θηρεύουν τα αυγά και τους νεοσσούς τους.

Ένα ακόμα σημαντικό πρόβλημα, όχι μόνο στη Μεσόγειο αλλά και στις περιοχές διακείμεσης και κατά μήκος της μεταναστευτικής πορείας, αποτελεί η παράνομη θήρευση και το εμπόριο γερακιών, ενώ η συλλογή νεοσσών του είδους (που θεωρούνταν περιζήτητο έλεος) αποτελεί πλέον συνήθεια παιδιών των νησιών. Εμμεσα αλλά καταστροφικά αποτελέσματα έχει και το κυνήγι άλλων θηραμάτων σε βρακονησίδες, λόγω της παρουσίας κυνηγών και κυνηγόκυλιων σε αυτές και της ενόχλησης από τους πυροβολισμούς.

Επίσης, καθώς οι μαυροπετρίτες τρέφονται για μεγάλο χρονικό διάστημα με έντομα σε πολύ μεγάλη ακτίνα γύρω από τις φωλιές τους (ή την φωλεοποίηση), η αλόγιστη χρήση ή κατάχρηση τοξικών αγροχημικών ουσιών για φυτοπροστασία και τα δηλητηριασμένα δολώματα που συχνά τοποθετούνται για έλεγχο των «επιβλαβών» ζώων (σταίρες, κουνάβια, κορακασιδή κ.ά.) σε θέσεις νεογέννητων ευθύνονται για τη συρρίκνωση των πληθυσμών τους, όπως εξάλλου έχει αποδειχθεί και για αρκετά άλλα ορνιθολογικά πουλιά.

Το πρόγραμμα, που χρηματοδοτείται κατά 75% από την Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά 25% από το Ίδρυμα Λεβέντη, την RSPB και το Υπ. Γεωργίας, υλοποιείται σε περιοχές των βόρειων Δωδεκανήσων, της Κρήτης, των Κυθρών και Αντι-

κυθρών, της Κερκύρας και της Κόσου, των βόρειων Σποράδων και, όπως προαναφέρθηκε, των ανατολικών Κυκλάδων. Σε αυτά περιλαμβάνονται μια σειρά δράσεων για την προστασία του μαυροπετρίτη. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι:

* Η απογραφή του πληθυσμού του είδους στο Αιγαίο αλλά και συνολικά στην υπόλοιπη Δεκάνη της Μεσογείου και η συνεργασία με τις άλλες μεσογειακές χώρες για τη δημιουργία ενός δικτύου ανταλλαγής πληροφοριών που θα αφορά την κατάσταση του είδους στη Μεσόγειο.

* Η παρακολούθηση των αποικιών του Μαυροπετρίτη σε εννέα περιοχές Ζωνών Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.): Φούρνοι, Αρκίοι και Λειβαί, Κίναρο και Λέβηθα, Νησί-δες Καλύμνου, Διονυσάδες νησί, νησίος Δία, Γραμβούσα, Αντικύθηρα και βόρειες Σποράδες.

* Η εκτίμηση της επίδρασης της χρήσης αγροχημικών ουσιών στην ποιότητα των αυγών και τη θνησιμότητα των πουλιών.

* Ο έλεγχος των πληθυσμών των αρουραίων.

* Η μείωση της όχλησης από την ανθρώπινη παρουσία μέσω της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των επισκεπτών των αποικιών και της πιλοτικής εφαρμογής σχεδίων φύλαξης σε κρίσιμες περιοχές του προγράμματος (νησίδες Καλύμνου, Αντικύθηρα, Δία και Γραμβούσα).

* Η πραγματοποίηση εκστρασιών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε ευρεία κλίμακα για την ανάγκη προστασίας του μαυροπετρίτη στην Ελλάδα, με επίκεντρο τα δύο ενημερωτικά περιττήρα που θα λειτουργήσουν στο πλαίσιο της Καλύμνου και του Ηράκλειου Κρήτης, τα καλοκαίρια των ετών 2004-2006.

Αξίζει ακόμα να προστεθεί ότι η Ε.Ο.Ε., που έχει αναλάβει τον συντονισμό όλων των δράσεων, θα χρησιμοποιήσει εκτός από ειδικούς επιστήμονες και εθελόντες που θα εκπαιδευτούν κατάλληλα για το σκοπό αυτό. Ειδικότερα στη Νάξο οι εθελόντες που έχουν εκδηλώσει το ενδιαφέρον τους για ενεργή συμμετοχή είναι ήδη αρκετοί και ξεπερνούν τις αρχικές προβλέψεις.

Ελπίζουμε λοιπόν το πρόγραμμα για την προστασία του μαυροπετρίτη στην Ελλάδα να αποβεί επιτυχές, εκτός από μια συντονισμένη προσπάθεια ουσιαστικής προστασίας του είδους, μια ακόμα ευκαιρία για την αναθεώρηση των σχέσεων μας με τη φύση και για την εξασφάλιση στις επόμενες γενιές του δικαίωμάς να την απολαμβάνουμε σε όλο της το μεγαλείο. Αλήθεια και ο μαυροπετρίτης αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της Ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας φυσικής κληρονομιάς και παίζει το δικό του ιδιαίτερο ρόλο στην φυσική ιστορία της.